

HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor diplomové práce: **Bc. et Bc. Hana Kostrůnková**

Název práce: **Pohled učitelů a budoucích učitelů přírodopisu na profesní kompetence učitele
v kontextu přípravy na budoucí povolání**

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jitka Kopecká, Ph.D.**

Oponent diplomové práce: **RNDr. Martin Jáč, Ph.D.**

(hodnocení: zvolenou kategorií hodnocení označte **x**)

1. Identifikování problémové oblasti práce	ano	jen částečně	ne
Práce v rámci identifikace problémové oblasti uvádí, analyzuje, srovnává a hodnotí vybrané relevantní teorie a výsledky empirických výzkumů dané problematiky	x		

2. Cíle práce	ano	jen částečně	ne
Hlavní cíle práce jsou formulovány v souladu se stanovenou problémovou oblastí	x		
Cíle práce jsou operacionalizovány na konkrétní dílčí cíle, jimž odpovídá její struktura	x		
Cíle práce jsou formulovány jasně a konkrétně	x		
Stanovené cíle byly naplněny	x		

3. Teoretická východiska práce	ano	jen částečně	ne
Práce definuje či konstruuje klíčové teoretické kategorie na základě analýzy, komparace a hodnocení aktuálního stavu zkoumání dané problematiky	x		
Definované klíčové kategorie zakládají a vymezují teoretický rámec diplomové práce	x		
Téma je náročné na zpracování teoretických poznatků	x		
Autor vychází z primárních zdrojů		x	
Autor pracuje s aktuální odbornou literaturou a zdroji	x		
Autor používá a cituje zahraniční odbornou literaturu		x	
Teoretické kategorie vymezené autorem korespondují s výběrem metod a postupů v praktické část práce	x		

4. Praktická část práce	ano	jen částečně	ne
Autor vhodně volí metody a postupy s ohledem na tematické zaměření práce	x		
Autor správně používá metody a postupy sběru a zpracování empirických dat	x		
Autor provádí hodnocení efektivity použitých metod a postupů ve vztahu ke zkoumanému problému	x		
Autor dostatečně prezentuje výsledky empirického výzkumu	x		

Autor vyvozuje platnost závěrů s ohledem na zjištěné údaje	x		
Autor interpretuje výsledky empirického výzkumu ve vztahu k současnému stavu zkoumání dané problematiky	x		
Praktická část je náročná na sběr a zpracování empirických dat	x		

5. Formální náležitosti	ano	jen částečně	ne
Práce je logicky uspořádána	x		
Práce má přiměřenou stylistickou úroveň	x		
Odkazy a citace jsou v souladu s platnou citační normou	x		
Práce má vhodnou grafickou úpravu (úprava textu, grafů, tabulek, příloh atd.)	x		

6. Hodnotící kategorie specifické pro obor	ano	jen částečně	ne

7. Připomínky a otázky k obhajobě:

Autorka se ve své diplomové práci zaměřila na problematiku profesních kompetencí učitelů a budoucích učitelů přírodopisu (biologie) v kontextu jejich přípravy na budoucí povolání, předložená práce má rozsah 97 stran + 10 stran příloh.

V teoretické části práce se autorka z různých úhlů pohledu zaměřila na charakteristiku profesních kompetencí učitele (kapitoly 3 a 4) s cílem vytvoření vlastního kompetenčního modelu učitele přírodopisu (kapitola 5), který byl východiskem pro realizaci výzkumného šetření. Jedná se o velmi komplexní problematiku a téma považuji i s ohledem na absenci legislativně ukotveného profesního standardu učitelské profese a kariérního řádu učitele v ČR za náročné na zpracování. Autorka využívala při zpracování rešerše na dané téma relevantní odbornou literaturu, vycházela z vědeckých monografií a teoretických či empirických výzkumných studií, které byly při vymezování základních pojmů vhodně doplňovány relevantními sekundárními zdroji (např. Pedagogická encyklopedie či Pedagogický slovník). Teoretický úvod diplomové práce považuji za zdařilý, přičemž autorka prokázala, že se dobře orientuje v pedagogické a didaktické odborné literatuře. Vzhledem k zaměření práce (porovnání pohledu učitelů a budoucích učitelů přírodopisu/biologie) mohla být součástí teoretického úvodu (kapitola 3) také podkapitola zaměřená na pojetí (a rozvoj) expertnosti v učitelské profesi (souhrnně viz např. monografie Píšové et al., 2011 a 2013), v kapitole 3. 5 mohl být podrobněji charakterizován aktuální návrh standardu učitelské profese v návaznosti na návrh kariérního řádu (NIDV, 2015).

V praktické části diplomové práce autorka zjišťovala s využitím dotazníku jak učitelé a budoucí učitelé přírodopisu/biologie vnímají svou připravenost pro učitelskou profesi v rámci jednotlivých

kompetencí specifikovaných v teoretické části práce. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 205 respondentů (158 učitelů a 47 studentů učitelství). Zde bych chtěl ocenit velmi kvalitní statistické zpracování dat s využitím relevantních statistických metod. Výsledky výzkumného šetření jsou prezentovány pomocí přehledných grafů a tabulek a doplněny objektivním popisem (charakteristikou) hlavních zjištění. Práce přináší velké množství poznatků o tom, jak učitelé přírodopisu/biologie vnímají svou profesní přípravu a četné podněty, které vedou k zamyšlení nad možnostmi jejího zlepšení do budoucna. Z pohledu didaktiky biologie považuji za velice významné výsledky prezentované v kapitole 7. 3, která porovnává, jak vnímají respondenti svou připravenost v oblasti znalosti obsahu (*subject matter content knowledge*) a didaktické znalosti obsahu (*pedagogical content knowledge*) v rámci jednotlivých tematických okruhů vymezených v RVP ZV.

Přestože je diplomová práce velice dobře zpracovaná a nemám k ní žádné zásadní připomínky, uvedl bych na tomto místě autorce několik podnětů k zamyšlení a diskuzi nad danou problematikou včetně několika obsahových a formálních připomínek:

- kap. 5, s. 39 - 40: z textu práce není zřejmé, zda autorka ověřovala obsahovou a konstrukční validitu svého modelu; k navrženému kompetenčnímu modelu učitele přírodopisu mám několik námětů k zamyšlení, které by mohly vést k jeho upřesnění (případně doplnění):

- položka 9: možná by bylo vhodnější ji formulovat „znalost vědního obsahu **biologie a geologie**“. Důvodem je skutečnost, že vzdělávací obsah vyučovacího předmětu přírodopis vychází (na základě ontodidaktické transformace obsahu) z vědních oborů biologie a geologie (příčemž přírodopis jako takový není vědní disciplínou). Zřetelně tento problém vystupuje na povrch v nejednotném označování téhož vyučovacího předmětu se stejným vzdělávacím obsahem na 2. stupni ZŠ a nižším stupni víceletých gymnázií (přírodopis x biologie). Obdobně by bylo zřejmě vhodné upravit i položku 10.
- položka 15: možná vhodnější formulace by byla „schopnost **rozvíjet** mezipředmětové vztahy“, neboť vzájemné souvislosti mezi obory (vyučovacími předměty) vyplývají z jejich povahy a úkolem učitele je tyto vazby ve výuce smysluplně rozvíjet tak, aby si žáci uvědomovali a osvojovali vzájemné souvislosti mezi učivem přírodopisu (biologie) a dalších vyučovacích předmětů.
- položka 18 souvisí s položkou 11 (osnovy vyučovacího předmětu přírodopis/biologie v ŠVP jsou přirozeně součástí kurikula), obdobně položky 13, 16, 17 (a do určité míry i položky 12 a 14) jsou součástí didaktické znalosti obsahu učitele. V tomto kontextu se nabízí, zda by minimálně v případě některých kompetencí nebyl vhodnější dvouúrovňový kompetenční model (např. hlavní kompetence = didaktická znalost obsahu a dílčí kompetence, které pod ní spadají).
- položka 26 (odborná péče o sbírky a vybavení) dle mého názoru patří spíše do kompetence odborné a didaktické (např. při výběru pomůcek do výuky se více uplatňuje odborné hledisko, stejně tak při údržbě sbírek; evidence sbírek je vedena obvykle u hospodářky školy, učitel v rámci inventarizace provádí jejich fyzickou kontrolu – to ale spíše spadá do kompetence 25, kde učitel svým podpisem stvrzuje inventarizační protokol).
- položka 28 dle mého názoru spadá do kompetencí pedagogických.

- v rámci kompetencí k reflexi a sebezdokonalování by měl být zkušený učitel schopen reflektovat výuku svého kolegy během hospitační činnosti (viz např. koncept rozvíjejících hospitací Janíka et al., 2013) – možná by stálo za úvahu tuto kompetenci do Vašeho modelu doplnit.
- s. 41 a 47: z formálního hlediska by cíle výzkumného a výzkumné otázky včetně hypotéz (viz kapitoly 6.1 a 6.2) měly být součástí souhrnné kapitoly cíle práce (viz kapitola 1). Obdobná připomínka se týká také kapitoly 6.4, která by měla v rámci popisu metodiky práce tvořit jeden celek s kapitolou metodika (viz kapitola 2).
- s. 41 a dále v textu kapitoly 7: součástí kapitoly 6.2 by měla být také formulace výzkumných hypotéz ke zvoleným výzkumným otázkám (byť jsem si vědom, že tyto autorka dále uvádí ve formě alternativních hypotéz ve výsledkové části práce); v tomto kontextu považuji za metodicky vhodnější uvádět jak nulovou, tak alternativní hypotézu, neboť principem statistického testování hypotéz je skutečnost, že pokud zvoleným statistickým testem neprokážeme opak, platí nulová hypotéza.
- s. 49, graf 6: chybí popis osy x – tedy použitá škála; s. 52, graf 9a, položka 22 – zřejmě v důsledku tiskové chyby není odpovídající box-and-whisker plot;
- s. 64: autorka uvádí, že výsledky jsou vnitřně konzistentní a dotazník považuje za reliabilní, nicméně v rámci diplomové práce není objektivně stanovená reliabilita dotazníku jako celku uvedena (např. u škálových položek s využitím výpočtu Cronbachova α , případně určení split-half reliability);
- s. 70 – 73: zjištění popisovaná v textu by bylo vhodné otestovat χ^2 testem s následným výpočtem z-skóre a využitím znaménkového schématu, aby bylo zřejmé, zda jsou popisovaná zjištění statisticky signifikantní.

Výše uvedené připomínky v žádném případě nesnižují kvalitu předložené práce. Diplomovou práci Hany Kostrůnkové považuji za originální, velice kvalitně zpracovanou a splňující (v některých ohledech i překračující) všechny požadavky kladené na tento typ kvalifikačních prací. Domnívám se, že v mnoha aspektech by tato kvalifikační práce mohla sloužit jako etalon diplomových prací v didaktice biologie s nadoborovým přesahem do pedagogiky a obecné didaktiky. Proto ji plně doporučuji k obhajobě.

Zároveň se domnívám, že diplomová práce přináší zajímavá výzkumná zjištění a doporučil bych proto autorce, aby je prezentovala na některé z didaktických či pedagogických konferencí (např. konference Trendy v didaktice biologie či konference ČAPV), případně je publikovala v některém z odborných časopisů.

Otázky k obhajobě:

1) Z jakého důvodu jste jako základ pro svůj kompetenční model učitele přírodopisu zvolila právě nizozemský standard profese učitele (Koster a Dengerink, 2008)? Ověřovala jste nějakým způsobem obsahovou a konstrukční validitu svého modelu?

2) Výsledky Vaší studie v souladu s poznatky jiných autorů poukazují na nedostatečné osvojování některých profesních kompetencí během vysokoškolské přípravy učitelů přírodopisu/biologie. Která opatření by mohla dle Vašeho názoru vést ke zkvalitnění profesní přípravy učitelů přírodopisu/biologie, mj. v kontextu rozvoje didaktické znalosti obsahu budoucích učitelů?

Závěr:

Práce je doporučena k obhajobě.

Navržený klasifikační stupeň: **A**

V Olomouci dne 6. května 2016

.....
RNDr. Martin Jáč, Ph.D.
oponent diplomové práce